

PREDNOSTVO ZARJE je v Ljubljani, Francišanska ulica št. 8 (kavarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. popoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

MAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 669.

V Ljubljani, v četrtek dne 28. avgusta 1913

Leto III.

Čemu je treba mednarodnosti?

Navidezno gredo nekaterim ljudem pojmi prava težko v glavo. Navidezno pač, zakaj verjetno n, da bi bili res tako slabe pameti, kaj se delajo. Po desetletjih prakse n. pr. še vedno nočejo razumeti, kaj je mednarodnost. Če bi jim človek verjel, da res ne razumejo tega, bi bili lahko užaljeni, češ da jih ima za slabomane. Pa vendar postopajo tako, kakor da so res slabomani, ter mečejo mednarodnost, brez-narodnost, protinardnost vse v en koš.

Ni treba misliti, da je tako le pri Sloven-cih. Naši narodnjaki niso mojstri, temveč učenci. Vse njih delo — če ni ta beseda zlo-raba — je posnemanje. Kakor slišijo druge žgo-let, tako čivkajo za njimi. Tudi fraza o brez-narodnosti socialne demokracije je privršla iz nemških gozdov v naše slovenske logove. Tudi velika ideja narodnih delavskih organizacij je presajena iz tujih vrtoč na naše gredice. Tako torej ni v te ideji prav nič slovensko narod-nega; kajti narodno je to, kar je samoniklo rraslo na narodnih tleh, ne pa klavirni plagiat, ki je komaj za silo škropljen z narodnimi bar-vami.

Če bi bila narodnjakom narodnost res ona svetinja, kakor trdijo, da je, tedaj bi se morali nam braniti »narodnih delavskih organizacij« v vsemu širini. Ker tedaj ne bi smeli dopu-stiti, da se zlorablja njih sveta ideja kot pre-veza za hinavske dobičkarje namene. Ali na-rodnjašvo se je prav tako izpremenilo kakor krščanstvo. Na svetu je pač še peščica verskih idealistov, ki zaupajo v silo Kristusovega na-uk; toda osamljeni so in zasmehovani od tistih, ki imajo oficelno krščanstvo v zakupu, in če se upajo s svojim prepričanjem iz tihe lobice na dan, tedaj jih cerkev izobči in prekoline kakor Leva Tolstega. Tapatam je idealen na-cionalist, ki loči v svojih mislih narodnost od mejma in kuponov; ali kompaktna večina ga komituje ali pa se mu roga, kar ni na svetu prostora za utopije. V splošni kapitalistični po-ljavi sta tudi vera in narodnost predmeta kup-levanja. In zato je narodnjakom všeč, da se z veslom narodnosti zaslepljavajo delavci in sve-la narodnost degradira za kapitalistično pri-kanjalko.

Mednarodnost ni za delavstvo kakšna trma, mulhavost, ampak neizogibna, živa potreba. Brez mednarodnosti je boj delavskega razreda nemogoč. Zato, ne pa iz skrbni za narodnost, dvirajo nasprotniki delavce od mednarodno-sti. Kajti narodnost se nima od mednarodnosti ločesar bati. Mednarodnost ne zanikuje narod-nosti, temveč je na njej zgrajena. Od nacionali-zma pa se bistveno razlikuje v tem, da se ozira na vse narode enako; internacionalizem je mo-goč le na podlagi enakopravnosti vseh na-rodov, ki je pogoj mirnemu skupnemu življe-nju. Mednarodnost je skupnost, solidarnost na-rodov, izključuje torej hegemonijo, šovinizem in privilegije posameznih narodov. Če bi na-rodnjašvo resnično hrepenelo po enakoprav-nosti, bi našlo v mednarodnosti svoj ideal. Kajti v vzajemnosti vseh narodov so najbolj dovr-šeno izpolnjene vse opravičene zahteve vsa-tega posameznega naroda. Očitek, da delav-stvo izdaja narodne interese, če se mednarodno organizira, je torej neutemeljen in hudoben.

Ta očitek je pa tudi hinavski; zakaj to, kar prepovedujejo delavcem, izvršujejo kapita-listični narodnjaki sami. Tudi oni so mednarodni in ne morejo biti drugačni. Človek ni vsegamo-goč en bog, da bi si mogel preustvariti svet po svoji volji. Dokler je svet kapitalizem, je treba živeti po kapitalističnih zakonih, tudi če so člo-veku zopni in če se jim upira. Brez prodajanja in kupovanja je na svet nemogoč; in če nima bogova para kaj drugega odnesti na trg, mora kupčevati s svojo delovno močjo. Trgovina je pa mednarodna. Industrija mora nabavljati su-rovine tam, kjer jih je dobiti, ne tam, kjer bi se velevalo nacionalno srce. Prodajati mora svoje izdelke, kjer jih kupujejo, ne glede na jezik, ki ga govorijo kupovalci. Enako se posre-đovalna trgovina ne more nacionalno vezati;

vprašala bo pač, kje je več profita, ne pa kje je vir boli naroden.

Kdaj ve moderni človek, kakšno suknjo in kakšno srajco ima na sebi? Krojač, ki mu je napravil obleko, je nemara Slovenec, tudi pro-dajalna, v kateri je bilo blago kupljeno, je lahko slovenska. Toda, kdo ve v kompliciranem me-hanizmu kapitalistične produkcije, kje so bili prvi začetki sukna, ki zdaj odeva njegovo telo in skozi kakšne roke je šlo, preden se je iz-premenilo v hlače in frak?

Mehanizem moderne produkcije je medna-rodni in ne more biti drugačen. Lahko si na-rodni v dno duše, pa si vendar mednarodno oblečen, stanuješ v mednarodni, iz menarodne-ga materiala z mednarodnim delom zgrajeni hiši, je mednarodno, od vseh vetrov znašeno hrano, se voziš po mednarodnih železnica in živiš materialno vseskozi mednarodno živ-ljenje.

Mednarodnost se ni mogoče izogniti; in to čuti najbolj delavstvo, ki je odvisno od med-narodnega kapitalizma. To je sila, ki drži ves moderni svet v svojih krempljih. In razhče se ji ne more oteči. Delavci pa naj bi se razdružo-vali, medtem ko se njih sovražnik vse tesneje združuje! Kapitalizem se organizira kot svetov-na sila, delavci pa naj bi se drobili po verah in narodnostih, da bi tem zanesljiveje opešali in da bi združeni kapitalizem tem laže ugo-nobil pčsamezne kosce!

Ideja ni zrasla na polju narodnosti, ampak na zelniku kapitalističnega izkoriščanja. Njen namen ni varovati narodnost, ampak vzeti de-lavstvu potrebno moč. Sami trobijo nepreneho-ma, da je v slogi moč. Delavstvu pa pridigajo neslogo in ga hočejo zavajati v šovinistične pre-pire, da ne bi moglo izpolnjevati svojih delav-skih nalog.

Sami se ne ravna po teh naukih. Iz na-rodne solidarnosti ne bo noben podjetnik svojim delavcem-rojakom zboljšal plače, skrajšal de-lovnega časa, dajal plačanih počitnic, da bi se ohranila narodna moč. Ampak če zahtevajo kaj podobnega, pa se mu ponudijo tuji delavci za slabše pogoje, bo svoje brez pomisleka nado-mestil z njimi. In to ni niti očitek, ampak eno-stavno konstatiranje; kajti predobro vemo, kakšna je moč gospodarskih razmer.

Prav zato pa je potrebna mednarodna or-ganizacija proletariata. Samo od onih pod-jetnikov, pri katerih so vposleni slovenski de-lavci, ni mogoče uspešno zahtevati boljših de-lovnih pogojev, ker morajo ti podjetniki skrbeti, da se njih položaj ne poslabša v primeri z drugimi kapitalisti. Najuspešnejše bodo za-hleve tedaj, če se imajo izvršiti v celi industriji in zadeti vse podjetnike enako. Zakaj tedaj od-pade izgovor na konkurenco. Seveda se bo takim zahtevam vse podjetništvo solidarno po-stavilo v bran in se upiralo, dokler se bo moglo. Ves šovinizem po tisti hip obmolknil in vsi iz-koriščevalci bodo mednarodno združeni. Ali zato je treba, da jim stopi nasproti mednarodno združeno delavstvo.

To so odločilni boji, v katerih gre za ve-like interese delavstva, za načelne in trajne uspehe. Kajti stavka za par vinarjev mezdne-ga priboljška je le orožna vaja, ker bo prvo po-draženje že v kratkem času uničilo tak uspeh. Delavstvo potrebuje veliko več kakor take malenkostne pridobitve. Ne glede na zadnji cilj mora že v sedanjih družbi dobiti pravico sodo-čevanja v podjetjih, ki ne obstojajo le od pod-jetniškega kapitala, ampak še veliko bolj od delavskega dela. Doseči mora delovne pogodbe, ki veljajo z vso industrijo in zagotavljajo de-lavcem vsaj za primerno dobo gotovo višino življenja, ki mu omogoča mirnejši razvoj. Do-seči mora tudi zakonito varstvo svojih gospo-darskih pridobitev.

Za take reči pa niso dovolj močni ne slo-venski, ne nemški, ne italijanski delavci. Le vsi skupaj v tesni združbi, v enotni armadi lahko izvojujejo take boje. In zato je medna-rodnost za delavce neizogibna. Razbijanje te mednarodnosti je zločin.

Dnevne beležke.

— Ker žugajo nemški nacionalci grofu Stürgku z najostrejšo opozicijo zaradi njegove češke politike, se sanja nekaterim slovanskim političarjem, da pride zopet »slovanski sistem« do vlade. Kajti ministrstvo mora pač imeti kakšno večino, in če nima nemške, tedaj mora dobiti slovansko. Če kdo misli, da to ni mo-góče, ker so biti tisti Slovani, ki bi se morali pridružiti večini, da bi postala večina, doslej v opoziciji, je tak idealist slab poznavalec politič-nih šeg v Avstriji. Kdo bi trdil, da ni mogoče preobčiti suknje? Seveda, če človek nima dveh, tedaj so težave. Ali naši Slovani hvala-bogu niso taki reveži. Poleg prepričanja, ki ga ravno prakticirajo, imajo vedno še par drugih prepričanj v rezervi. Tako n. pr. zna dr. Krek organizirati neizprosno obstrukcijo, kadar je obstrukcija v najlepšem tiru, pa predlaga opravi-lnik, s katerim naj bi se preprečila vsaka ob-strukcija. To je razlika med njimi in Martinom Lutrom. Ko je Luter stal pred svojimi sodniki, je potipal svojo vest in zaklical: Tu stojim, drugače ne morem. Naši slučaj pa v takem slučaju obrnejo vest na drugo stran, pa pravijo: Tukaj smo, mi znamo tudi drugače — ako kaj nese. Pa bi bilo res lepo, če bi prišli opozicio-nalni levi spet do vlade. Če bi dr. Šusteršič kljub Kamili Theimerjevi lahko še postal jngo-slovanski minister, je sicer nekoliko dvomljivo; ali tako slabo se nam še ne godi, da ne bi imeli drugih kandidatov. Vpraša se le, če bo iz te moke sploh kaj kruha, zakaj tudi nemško na-cionalno junaštvo ima poseben značaj, in grof Stürgkh še ni povedal, če dovoli gospodom, da prestopijo v najostrejšo opozicijo. Mogoče, da mu je to vseeno in da bodo potem hrabri Tev-toni na svojo žalost prisiljeni izvajati posledice iz svojih sklepov. Tedaj vstopijo za njimi takoj gospodje Slovani lahko v ministrov sobo in prično s kravijo kupčijo. Mogoče pa, da Stürgkh svoji gardi ne dovoli opozicionalne igre, in tedaj bo situacija težavnejša. Predvsem bo te-žavnejša za nemške junake, ker bo treba ven-dar na kakšen način razložiti metamorfozo iz leva v zajca, težavna pa bo tudi za gospode Slované, ker bo manj prostora pri polnih egip-tovskih loncih. Ali modrijani, ki znajo delati imenitne šahovske poteze, bodo že tudi tem težavam kos. Ministrski sedež je vreden, da si človek zanj malo glavo beli, nota bene če jo ima.

— Osrednji vsediljaški podporniški odbor v Ljubljani naznanja, da je bil vsled slabega funk-cioniranja praškega podpornega društva za slo-venske visokošolce prisiljen spremeniti sklep, sprejet na ustanovni seji O. V. P. O., v toliko, da so veljavne le one pole, ki so signirane od dunajskega in graškega podpornega društva in podpisane od predsednika in 3 tajnikov O. V. P. O. Kar se tiče razdelitve denarja, dobi se-veda Praga svoj delež. Toliko v pojasnilo gg. nabiralcem in slavnemu občinstvu, da ne bo nesporezumljenja. Tov. Ad. Fugina nam je že vrnil nabiralni polji z svoto 146 K 10 v, zakar se mu toplo zahvaljujemo. Tovariše akademike pa prosimo ponovno, da hitijo s podeželnimi pri-reditvami in da agitirajo med občinstvom za našo stvar.

— Gospa Avgusta Danilova priredi pred odhodom iz domovine poslovilno predstavo v deželnem gledališču dne 1. septembra. Uprižori se »Nepošteni« od Gerolama Rovetta.

— Znižana vožnja za rezerviste. V zmislu dogovora med c. kr. vojno upravo in združeno avstrijsko delniško družbo »Austro-Americana« v Trstu, dobe rezervisti c. in kr. armade, vojne mornarice in obojih deželnih bramb, ki se sedaj vračajo v tujino se nahajajoča bivališča, za kraje Sredozemskega morja, Severne in Južne Ame-rike ter Kanade za tretji razred znižane vozne listke. Rezervisti, ki žele dobiti znižano vožnjo, se morajo legitimirati s svojimi vojaškimi izka-zili, iz katerih mora biti razvidno, da so služili zadnje mesece aktivno ter so sedaj prestavljeni v neaktivno službeno razmerje. Zglasitve spre-jema do 30. septembra t. l. generalna agentura zgorajšnje družbe v Ljubljani, Kolodvorska ulica št. 26 (Simon Kmetetz).

— Popravek. V našem romanu »Za res-nico« na koncu XXXIII. poglavja v številki 665 »Zarje« izostal stavek: Ni šel v šolo in tako se je izognil izpovedi in izstopu iz cerkve.

— Mistificirana zavarovalnica. (Izpred po-rotnega sodišča.) Včeraj je bila pred tukajšnjim porotnim sodiščem zanimiva obravnava. Obto-ženi so zakonska Frančiška in Jože Možek, se-daj v Kamniku in bivši učitelj, sedaj zavarova-valni agent nemške zavarovalne družbe »Alianca« Martinjak. Zadeva je sledeča: V za-četku letošnjega leta se je vrnil z Nemškega k svoji teti Frančiški Možekovi mlad fant Janez Berlec. Vrnil se je domu zaradi bolezni. Imel je jetiko in je bil popolnoma neozdravljiv. Pri Mo-žekovih se je zglasil v mesecu aprilu zavarova-valni agent Martinjak, s katerim je napravil Jože Možek zavarovalno kupčijo. Zavaroval je njegovega triletnega otroka. Pri tem je opazil Martinjak tudi jetičnega sorodnika in takoj se mu je pojavila misel, da bi se dalo s tem člove-

kom kaj zaslužiti. Sporazumno z zakonskima Možek in z vednostjo mladega bolnika so na-pravili najprej zavarovalno ponudbo za 2000 kron, in sicer brez zdravniške preiskave zava-rovanca. Te ponudbe pa zavarovalnica ni spre-jela. Stavili so novo ponudbo in sicer za 5000 kron in z pogojno zdravniško preiskavo. K za-upnemu zdravniku dr. Mahrju pa ni šel Janez Berlec, marveč današnji obtoženec Jože Mo-žek. Mistificiral je s pomočjo Martinjaka zdrav-nika in dobil povoljno izpovedalo. Bilo je to dne 9. majnika. To ponudbo je zavarovalnica spre-jela in že dne 15. majnika je dobil po poštnem povzetju Janez Berlec zavarovalno polico za 5000 kron in sicer v prid in korist svoji teti Frančiški Možekovi. Čez nekaj dni je Berlec iz-ročil polico svoji teti Frančiški Možekovi in že dne 23. majnika je umrl. Možekova je za-htevala zavarovalnico, toda zavarovalnica se je hotela prej prepričati o vzroku smrti in sploh o raznih podrobnostih. Zavarovanec je umrl prehitro. Uvedli so preiskavo, ki je razkrila vsa sleparijo. Pri obravnavi vračajo krivdo obtoženci drug na drugega. Možek pravi, da je načrt zasnovan in izvršil prebrisani Martinjak, »oberinšpektor«. Žena pravi, da o tem nič ne ve. Martinjak pa trdi, da ni vedel, da gre za jetičnega sorodnika, marveč za nekega dru-gega, ki je dober delavec in lesni agent ter za-sluzi na dan do 10 kron. Za tega dozvednega zavarovanca je dal tudi priporočilo in obrazec za zdravnika, kar pa je Možek zlorabil, dal preiskati sebe in zavaroval svojega jetičnega sorodnika. Izpovedbe obtožencev si torej po-polnoma nasprotujejo. Priča dr. Mahr potrjuje, da je bil Možek tisti, ki se je dal preiskati za Berleca. Graški ravnatelj »Alianca« pravi, da so pri družbi takoj, ko so izvedeli za Berlecovo naglo smrt, slutili, da gre za tako sleparstvo. Druge priče izpovedujejo o raznih manjših Mar-tinjakovih sleparijah. Državni pravdnik Neu-perger predlaga za Možeka in Martinjaka kri-vorek, za Možekovo pa prepušča porotnikom sedbo, če jo smatrajo za duševno nemarvredno. Potem so govorili zagovorniki dr. Zupanc, dr. Novak in dr. Kokalj, ki so predlagali oprostitev svojih klientov. Po repliki in dupliki so se po-rotniki posvetovali in so za Možka in ženo za-nikali, za Martinjaka pa potrdili krivdo. Nato je sodišče oprostilo Možka in njegovo ženo, Mar-tinjaka pa z ozirom na olajševalne okoliščnosti obsodilo na trinaest mesecev težke ječe z enim postom in trdim ležiščem vsako četrtletje. Tri-mesečni preiskovalni zapor se mu všteje v ka-zen.

— Nemški sodrugi v Postojni. V torek dne 26. t. m. se je pripeljal s posebnim vlakom ob-ostmih in osem minut jutraj 1100 nemških so-drugov iz Draždan v Postojno, da si ogledajo svetovnoznano jamo. Na kolodvoru sta jih spre-jela mestna godba in jamski tajnik Perko, kate-remu je bila poverjena vsa prireditve v Po-stojni. Tudi sodrug Vavpotič, odposlanec trža-škega organiziranega delavstva, je pričakoval družbo na kolodvoru. S kolodvora so odkora-kali sodrugi v spremstvu godbe naravnost v jamo. Na »Plesišču« je svirala godba, jamski tajnik pa je tam razložil družbi razvoj in zgo-dovino jame, nakar so se izletniki dlje časa zamudili pri jamskem poštnem uradu. Po tri-urnem ogledovanju jamskih krasot so odšli so-drugi zopet v mesto in se razšli k obedu v de-vetih restavracijah. Vse se je izvršilo v najlep-šem redu in sodrugi so se odpeljali točno ob dveh 55 minut popoldne v Trst.

— Nov poštni urad. Dne 1. septembra 1913 se odpre v Beli Cerkvici (politični okraj Rudol-fovo) nov poštni urad z uradno označbo: »Weißkirchen, Krain, Bela cerkev«, ki se bo pečal s pisemsko in vozno pošto ter obenem služboval kakor nabiralnica poštnega hranilnič-nega urada. Ta urad bo imel zvezo s poštnim omrežjem po dnevno dvakratni pešpoti do vasi Dolenje Kronovo v zvezi z obstoječo pošto vožnjo Rudolfovo-Sv. Peter pri Rudolfovem-Smarjeta na Kranjskem. Istočasno se opusti v Beli Cerkvici obstoječa nabiralnica.

— Sodrugi obtoženi na Jesenicah in v okolici. Na povratku iz Benetk pridejo draždanski sodrugi na Jesenice jutri ob dva-najstih opoldne. Na jeseniški postaji ostanejo eno uro, ker bodo tukaj obedovali. Sodrugi že-lezničarje, kovinarje in sploh vse zavedno de-lavstvo z Jesenic in okolice vabimo, da pridejo ob dvanajstih k sprejemu na kolodvor. Tudi sodružice ne smejo izostati. Pokažimo pri spre-jemu, da je na Jesenicah mnogo zavednega de-lavstva.

— Ponarejalec denarja obsojen. V ponde-ljek je bil obsojen pred novomeškim porotnim sodiščem cigan Ivan Brajdič na štiri leta težke ječe. Brajdič je bil že pred šestimi leti zaradi golufije obsojen na pet let težke ječe. Takrat je sleparil kmete; jemal je od njih pristne sto-kronske bankovce z zagotovilom, da jim pri-neske za to za 1000 kron izvršno ponarejenega denarja.

— Oproščena detomorilka. Pri novome-škem porotnem sodišču so opustili z 8 proti 4 glasovi 42letno detomorilko Marijo Grosovo iz Višnje gore. Grosova je popolnoma priznala

Človeške žrtve v balkanski vojni.

Znani francoski vojaški strokovni list »France Militaire« priobčuje v zaokroženem številu pregled žrtve, ki sta jih tirjali obe bal-kanski vojni od posameznih držav. Izgube so naslednje:

Srbija: 2.900.000 prebivalcev; stanje armade 400.000 mož; od teh je bilo v prvi vojni za boj nesposobnih 30.000 (7-5%), v drugi 11.000 (10-2%).

Črna Gora: 220.000 prebivalcev; stanje armade 30.000 mož, od teh je bilo v prvi vojni nesposobnih za boj 10.000 mož (33-3%), v drugi 200 (4%).

Bolgarija: 4.445.000 prebivalcev; sta-nje armade 600.000 mož; v prvi vojni je bilo nesposobnih za boj 73.000 (12-1%), v drugi 3.000 (13-8%).

Grška: 2.435.000 prebivalcev; stanje ar-made 300.000 mož; v prvi vojni je bilo nespo-sobnih za boj 23.000 (7-6%), v drugi 25.000 (8-3%).

Turčija: stanje armade 800.000 mož; od teh je bilo nesposobnih za boj in pogrešanih 150.000 mož (18-7%).

Te številke niso seveda popolnoma na-tančne, zlasti one iz druge vojne ne. Tudi ne povedo, koliko da je mrtvih, težko ali lahko ranjenih, koliko jih je umrlo v bolnišnicah vsled ran ali za drugi boleznimi. Zlasti je tudi zelo dvomljivo, če je bilo stanje armad res tako ve-liko, posebno razmerje srbske in bolgarske ar-made s številom prebivalstva je precej never-jetno. Ali kljub temu so tudi približne ocenitve važne, kar kažejo, da sta bili balkanski vojni izmed najbolj krvavih iz zgodovine vojn nove dobe in zlasti izgube druge balkanske vojne, ki je trajala tako malo časa, so strahotne. Za-vezniki so izgubili v drugi vojni 67.200 mož, Bolgarska 83.000! Če izgube Bolgarske le pri-bližno odgovarjajo resnici, tedaj je Bolgarska oslabiljena, da ne bo mogla izlepa poravnati groznih izgub.

svoj zločin. Otroka je umorila iz strahu pred materjo, še bolj pa iz strahu pred župnikom, ker je bila članica Marijine družbe. Otroka je umorila na ta način, da mu je ovila nos, usta in ušesa prav trdo z ruto. Ko ni bilo nobenega življenjskega znaka več, je zagrebala otroka v kleti.

— **Javornik.** (Dopis.) Občinski odbornik Balantič, klerikalni zaupnik, odbornik klerikalnega delavskega konsumnega društva, je nad vse vnet za procvit nove klerikalne gostilne. Soobčanom, ki so ga poslali v občinski odbor, daje najlepši zgled s tem, da se je prav pošteno nasrkal vinske kapljice na praznik Marijinega vnebovzeta v tej gostilni. Ko je prišel domu, je v alkoholnem veselju izkazal vso svojo ljubeznivost svoji ženi. Davil in pretepal jo je tako, da je moral priti ubogi ženi klerikalnega veljaka na pomoč občinski redar. Ljudje so se zgražali nad sirovostjo tega katoliškega moža, ki tako lepo izpolnjuje božje in cerkvene postave. Vsa čast S. L. S., ki ima take somišljenike in take agitatorje.

— **Umrlj so v Ljubljani:** Jakob Klauer, bivši trgovec, 69 let. — Marija Kelhar, rejenka, 11 dni. — Friderik Mergenthaler, rejenec, 11 dni. — Jospina Reboli, hči hišnega posestnika in ključavničarskega mojstra, 7 mesecev. — Franc Kernc, železniški delavec, 32 let.

— **Žepni tatvini na trgu.** Včeraj dopoldne je bila na trgu posestnica Ivani Podgorškovi iz Smartnega pri Litiji iz žepa ukradena denarnica, v kateri je imela 8 K denarja, vdovi Ani Fijalovi iz Ljubljane pa denarnica z 10 K.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes zadnjičkrat tri učinkovitosti: burka »Maks na ogledih«, silajna komedija »Punčice male Hildice« in krasna drama v barvah »Zadnja pot«. Jutri Nordiskdrama s Psylandom »Stara klop«.

Narodnjaki v parlamentu in železničarji.

(Dalje.)

O §§ 31 in 32 je bilo v parlamentu glasovanje dne 11. junija 1912. Pred glasovanjem je govoril poročevalec poslanec Čech (mladoček); izjavil je: »Predlog Korošca k § 31. ponovlja prvotno besedilo vladnega načrta. Ker sem že priporočal § 31 v obliki, kakor je sklenil odsek, je le logično, da sem proti predlogu Korošca.

K § 32. je tovariš Korošec podal besedilo vladnega načrta kot predlog manjšine; ker vztrajam pri sklepu odseka, prosim, da ne glasujete za predlog Korošca. (Zbornica poslancev, 90. seja, XXI. sesija, dne 11. jun. 1912, str. 4254).

Predlog Korošca k § 31 se glasi (stran 4256 stenogr. zap.):

I. Uradnik mora v svojem zadržanju v službi in izven službe varovati svoj stanovski ugled in se mora ogibati vsega, s čimer bi se zmanjšalo spoštovanje in zaupanje, ki jo zahtevata služba.

II. Opustiti mora vse, kar se ne strinja z disciplino, to je z razmerjem nadredbe in podredbe v državni službi.

Paragraf 32. se glasi po predlogu Korošca: I. Uradniku je prepovedano sodelovanje v društvu, katerega stremenje ali pa način društvenega delovanja nasprotuje splošnim dolžnostim (§ 21) ali določbam o zadržanju (§ 31) uradnika.

II. Noben uradnik ne sme biti član tujega društva, ki zasleduje politične namene.

Kako majhen grešnik je vendar dvorni svetnik Galamboš napram slovenskim poslancem! On skuša, kot visok vladni uradnik, le uporabljati § 18 službenega reda drž. železničarjev, ki deloma nasprotuje državljanskim pravicam železničarjev: slovenski poslanci, takozvani ljudski zastopniki, ki love pri volitvah glasove delavcev, uslužbencev in uradnikov, pa kujejo nanovo take zakone, ki kratijo državnim nastavljenim njihove državljanske pravice!

Za predlog sodruha Glöckla:

I. Uradnik se mora v svojem uradnem poslovanju dostojno in primerno obnašati in varovati svoj stanovski ugled.

II. Uradnika se ne sme ovirati s sklicevanjem na službeno razmerje, pri izvrševanju državljanskih pravic, ni izmed vseh 37 jugoslovan-

skih poslancev nihče glasoval. Sicer je glasovalo 22 jugoslovanskih poslancev (62 %) proti in 15 (38 %) ni bilo navzočih pri glasovanju; proti so glasovali (zapisnik poslanske zbornice z dne 11. junija 1912, stran 4257): Baljak, Benkovič, Blankin, Brenčič, Demšar, Gostinčar, Grafenauer, Gregorič, Hladnik, Ivčević, Jaklič, Jarc, Korošec, Krek, Mandič, Pišek, Pogačnik, Povše, Ravnhar — in ta izdajalec državljanskih pravic državnih nastavljenec je toliko predrzen, da je predlagal na kongresu narodnih strokovnih organizacij, ki se ga je udeležilo po svojih zastopnikih tudi društvo državnih pisarniških oficijantov in pomočnikov v Ljubljani («Edinost» dne 16. avgusta t. l.) naslednjo resolucijo («Edinost» z dne 18. avgusta, str. II.):

»Zahtevamo polno prostost izvrševanja zborovalne, združevalne, koalicijske in tiskovne pravice ter izpremembo obstoječih zakonov v tem oziru,« med tem ko je sam glasoval proti predlogu socialnih demokratov, da se ne sme ovirati uradnikov s sklicevanjem na službeno razmerje pri izvrševanju njihovih državljanskih pravic. Ali ni to hinavstvo, ali ni to lumparija? Ravnhar smatra člane društva državnih pisarniških oficijantov za silno neumne, ker si upa predlagati tako resolucijo na kongresu. V parlamentu je pa odrekel državnim nastavljenem pravico do neomejenega izvrševanja njihovih državljanskih pravic. — Dalje so glasovali proti: Roškar, Rybář, Žitnik.

Slednjih 14 jugoslovancev ni bilo navzočih pri glasovanju: Čingrija, Dulibič, Fon, Gregorin, Jankovič, Perič, Prodan, Smolaka, Spirič, Sesardič, Šusteršič, Trešič, Verstovšek, Vukotić.

In od teh poslancev, ki se niso zavzeli za državljanske pravice državnih nastavljenec, ki so se po večini celo odločno izrazili proti neomejenim državljanskim pravicam nastavljenec, pričakujejo narodnjaški železničarji, da bodo branili njihove državljanske pravice proti kakemu birokratu?

Ni li to očiten dokaz politične nezrelosti in nevednosti narodnjakarjev? Ali se ne sramujejo jugoslovanski železničarji, da jih tetka »Edinost« tako vleče? Kaj bodo morali učiniti jugoslovanski poslanci še, preden bodo narodnjaški delavci, uslužbenci in uradniki prišli do spoznanja, da stranka, katere poslanci izdajajo v parlamentu državljanske pravice državnih uradnikov, uslužbencev in delavcev ni zmožna, zastopati koristi tistih, ki so že itak dovelj zastopani v brezpravni?

Večina parlamenta je 11. junija 1912, odklonila predlog Glöckla kakor tudi Korošca (vlade), a sprejela predlog odseka.

Službena pragmatika je prišla v gosposki zbornici jeseni 1912. v razpravo. Tistikrat so se čutili vladajoči krogi v Avstriji še močne. Preganjali so časopisje, konfiscirali, kar se je le dalo. Državni pravdniki so samolastno kršili tiskovno svobodo. Ukazovali so takrat nasprotniki napredka.

Svoje neomejeno gospodstvo je gosposka zbornica porabila, da bi podjarmila državne nastavlence strogi disciplini ter jim vzela združevalno pravico do cela. Sklep parlamenta je zavrgla in sicer med drugim tudi §§ 31 in 32 in ponovila predlog vlade (predlog Korošca).

Vladna predloga se je zdela gosposki zbornici premalo stroga; postrila je § 31 (sedaj 24) in § 32 (sedaj 25) s tem, da je sprejela k temu paragrafoma še dva dostavka:

Tudi uradnik v pokoji (ne le v službi in izven službe) se mora obnašati svojemu stanu primerno.

Prepovedan je pristop k zvezam, ki streme po motenju in oviranju uradnega in službenega obrata.

Ker je gosposka zbornica predruščila prvotni sklep parlamenta, se je moral parlament še enkrat pečati s službeno pragmatiko. Ugled parlamenta je zahteval, da bi meščanska večina vztrajala pri prvotnem sklepu. Sklep parlamenta mora veljati več kakor sklep gosposke zbornice. Parlament je zbor poslancev, od ljudstva izvoljenih. Članov gosposke zbornice pa ne izvoli ljudstvo. V sklepu parlamenta se zrcali ljudska volja, sklep gosposke zbornice pa izraža le voljo cerkvenih in posvetnih močev.

Državlanske pravice državnih uradnikov in uslužbencev (pravica zborovanja, pravica učlaniti se pri organizaciji, ne glede na to, če organizacija vladi ali kakemu višjemu uradniku ugaja ali ne, pravica medznega gibanja) so bile decembra 1912 v največji nevarnosti. Dne 27. decembra je bilo glasovanje v državnem zboru o §§ 24 in 25. Glöcklov predlog je propadel. Sklep gosposke zbornice je bil sprejet proti glasovom socialnih demokratov.

Od 37 jugoslovanskih poslancev ni bilo pri glasovanju o §§ 24, in 25, kakor jih je bila sprejela gosposka zbornica navzočih 36, namreč: Brenčič, Benkovič, Demšar, Dulibič, Fon, Gostinčar, Grafenauer, Gregorič, Hladnik, Jaklič, Jankovič, Jarc, Korošec, Krek, Pišek, Pogačnik, Povše, Prodan, Roškar, Sesardič, Šusteršič, Verstovšek, Žitnik, Baljak, Čingrija, Gregorin, Laginja, Mandič, Ravnhar (!) Rybář, Smolaka, Spirič, Trešič, Vukotić; glasoval je edini Perič iz Dalmacije in sicer proti.

Več kot štirideset let so se državni uradniki in uslužbenci borili za službeno pragmatiko, ko je res prišla v parlamentu na glasovanje, in so bile državljanske pravice državnih nastavljenec po gosposki zbornici ogrožene, se vsi jugoslovanski poslanci — izvzemši enega — niso zavzeli zanje.

(Dalje prihodnjič.)

Trst.

— **Odbor pevskega odseka »Ljudskega odra«** v Trstu naznanja vsem članom odseka in »Ljudskega odra«, da sklicuje na nedeljo dne 7. septembra t. l. ob 7. zvečer v gostilni »International«, ulica Giov. Boccaccio, izredni občni zbor z dnevnim redom: 1. Poročilo odbora. 2. Volitev odbora. 3. Slučajnosti. Ker je dnevni red jako važen, prosimo za popolno udeležbo.

— **Vsi pevci naj se udeležijo pevske vaje,** ki je nocoj ob pol devetih zvečer. Ker nastopi naš zbor na železničarski prireditvi dne 14. septembra, naj nihče ne izostane.

»Gorica« in »Primorski list« obsojena.

Goriški nadškof dr. Sedej je izpregovoril v sporu med starosturjari in novosturjari, in kakor se spodobi za pravega klerikalnega dostojanstvenika, je obsodil starosturjarje. Nesreča, ki je dohitela »Gorico« in »Primorski list«, se nam ne bi zdela prevelika, in če je dr. Gregorič količjak krepak, jo bodo njegova pleča prenašala brez posebnih težav. Dr. Sedej je namreč dal črtati »Gorico« in »Primorski list« iz vrst katoliških listov, ki jih ima nadzorovati cerkvena oblast. Ker mora še veliko drugih listov izhajati brez tega ljubeznivega nadzorništva, je edino vprašanje še imata omenjena starosturjarska lista kaj zaslonbe med ljudstvom, ali če sta imela odjemalce le vsled farovski priporočil. V zadnjem slučaju bi bilo seveda slabo, ker se bo zdaj proti njima pričela enaka gonja kakor proti liberalnim in socialističnim listom, ki so morali že od nekdaj živeti brez cerkvene protekcije.

Za širšo javnost pa je pismo, ki ga je goriški nadškof poslal starosturjarskima listoma, zanimivo zategadel, ker vnovič potrjuje odvisnost klerikalne politike in klerikalnega časopisja od cerkvenih knezov, s čimer je tudi dokazano, da je to, kar se venomer izdaja za katoliško cerkev, pravi, pristni politični klerikalizem.

Nadškof Sedej opozarja uredništvo »Gorice« in »Primorskega lista«, da je bil »Consilium Vigilantie« že »opetovano prisiljen opomniti slavno uredništvo na dolžnosti katoliškega časnikarja, in sicer že leta 1911, kakor tudi z odloki z dne 10. februarja 1912, 1. marca 1912 in 12. julija 1913.« Z drugimi besedami: Consilium Vigilantie se je že večkrat vtikal v uredništvo in njegove posle, in je smatral za svojo naravno pravico dajati listu ukaze. Natančneje pripoveduje nadškofovo pismo o tem sledeče:

»V odloku z dne 10. februarja 1912 so se dala slavnemu uredništvu med drugimi tale navodila:

a) Glasila, ki hočejo veljati za katoliška, naj ne apelirajo le za časa volitev na kato-

liška načela, marveč so dolžna ta načela udeležiti v vedno in povsod.

b) V slučaju kake razlike v mnenjih morajo katoliškim glasilom veljati uanki papeža Leona XIII.:

»Ker vzajemnosti ni nič bolj nasprotno kakor trpke besede, predzna sumničnja, krivična očitnja in kar je tem enakega, je treba z največjo previdnostjo tega se ogibati in sovražiti.« (Ad Episcopos. Hisp. d. 3. dec. 1882.)

c) Četudi sodi kak list v enem ali drugem zgolj političnem vprašanju drugače, je treba paziti, da se pri polemiki ne prekoračijo meje pravičnosti in ljubezni in da se spoštujejo osebe, ki so vdane naukom sv. Cerkev. (Epist. 3. avg. 1881.)

d) Dalje mora poudarjati Cons. Vigil., da se mora tudi politika ravnati strogo po načelih katoliške morale. Cerkvena oblast ima paziti, da se vsi držijo teh načel in ne obračajo morale po politiki... Vsako človeško dejanje, torej tudi politično, spada pod forum katoliške morale. Ker je pa cerkev varhinja moralnih resnic in od Boga postavljena vzgojitelica narodov, ima kot taka neoporočen vpliv tudi na politično življenje in zato katoliška politika ne sme prekoračiti onih mej, ki so jih začrtala katoliškega načela.

e) Katoliški politiki imajo spoštovati škofovo avtoriteto: »In omnibus rebus, quae religionem actionemque Ecclesiae in societate attingunt, Ephemeridum scriptorum est, non secus ac ceterorum Christianorum, mente ac voluntate Episcopus suis Romanoque Pontifici prorsus subesse... decretis parrere et ut caeteri pareant, curare.« (Episc. 17. jun. 1885.)

Nato pripoveduje nadškofovo pismo, kdaj sta se »Gorica« in »Primorski list« pregrešila proti tem navodilom in pravi med drugim:

»...z ozirom na to, da sta »Gorica« in »Prim. list« v volilnem boju večkrat prekoračila meje dostojnosti in pravičnosti, strastno in neosnovano napadajoč poštene osebe in zmerljajoč in zaničujoč pristaše katoliške stranke (žagarji, kričarji, privadrovci, frakarji, farizeji, vzpenjavci, lažniki, nesramneži, šušmarji, rokavničarji) ter sta jim celo očitala lumparije («Prim. list» št. 28), bedarije, oslarije, šušmarjenje (Prim. list št. 29), podivjanost, koristolovje («Prim. list» št. 29), šarlatanstvo («Prim. List» št. 28) itd.;

z ozirom na to, da sta tako žaljivo postopala proti uglednim katoliškim lajlikom, ki svoje katoličanstvo izvršujejo in so na katoliškem programu kandidirali;

4. ozirom na to, da se je v vaših listih katoliških organizacijam (S. K. S. Z. — Orlovi) odrekala vsaka zasluga za ljudstvo »nova struja« ni storila prav nič razun zgage in prepira («Prim. List» 27. julija 1913, št. 29);

z ozirom na to, da so se žalila mladinska društva (Prim. List št. 25) ter se imenovala mladinske prireditve, ki so jih škofje ilirske provincije priporočali v svojem pastirskem pismu z dne 29. okt. 1911, zaničljivo »orlovski dirindaj in teater« («Prim. List» 15. julija št. 28 — »Gorica« istega dne št. 55);

5. z ozirom na to, da se v vaših listih v volilnem odločilnem boju ni zavzelo jasno stališče nasproti liberalni stranki, ki je pod prikritim imenom samostojnih kandidatov nastopala;

7. z ozirom na to, da je vaš list očitno prekoračil krščansko načelo ter je za prvo ožjo volitev izdal parolo: »V nedeljo ne bomo volili dr. Br., morda bi ne bilo narobe, če bi mi sedaj rekli, da nam je ljubše, ako pride v deželni zbor kak pameten liberalce, kakor pa dr. Br.... Pozabiti ne smemo, da je v volilnem boju stopil s svojimi pristaši odločno proti nam, zato ga moramo šteti za našega nasprotnika in na to nekaj dati, tudi ko rabi našo pomoč. Mi smo proti vsakemu, ki je proti nam, to bodi v nedeljo naše geslo.« («Prim. List» 17. julija t. l. št. 29);

z ozirom na to, da se je štel kandidat s krščanskim programom za večjega nasprotnika kakor pa liberalce ter dalo v tem smislu volilcem pogubno navodilo;

8. z ozirom na to, da sta imenovana lista vsled zanemarjanja svoje dolžnosti ter vsled pozitivnega sodelovanja v prvi vrsti skrivaj, da so propadli kandidati s katoliškim programom ter zmagali nasprotniki; z ozirom na to, da sta s tem povzročila združeno politično demoralizacijo in pohujšanje med ljudstvom ter okrepila liberalni življenj v deželi;

9. z ozirom na to, da sta med volitvijo in po volitvi vaša lista nasproti »samostojnim«

Za resnico.

Roman.

Spisal Jožef Laichter.

(Dalje.)

Naglo je pa dvignil glavo in pretirano resno in pretirano modro dejal:

»Glejte, življenje je vendar le žalostno. A kaj — kaj pa po tem življenju? Kaj je sedaj s Kvapihom? Kaj se je neki z njim zgodilo?«

Hanuš se je uljudno nasmeljal. Že nekaj dni, da skoro od trenutka, ko se je pripeljal, mu je Ivan zastavljal razna vprašanja in razpredal pogovore, katerim se je Hanuš malo čudil, malo smejal. Hanuš, kateri se je rad skrival vase, je tu hipoma naletel na dečka, kateri se je naenkrat razkrival in rad kazal dospelost svoje pameti. Pa Hanušu se ni ljubilo sedaj začeti takih razgovorov. »No, to je postranska stvar«, je odgovoril, »tega ne vemo, na to ne mislim.«

»Vi ne mislite na to? Ali nikdar ne mislite nič takega?« se je odkritosrčno začudil Ivan.

»Zakaj bi mislil — saj so to sanje!«

»Toda pogledite, ko to življenje tako le preteče — pa je konec!«

»To je vendar naš cilj: preživeti življenje — in konec!«

Ivan se je zardel. Oči so se mu zasvetile. »To vendar ni cilj!« je rekel. »O, to ni cilj! Vi sam bi se zaradi tega ne bil ločil od staršev?«

»Da, samo zato! Da bi lahko preživel življenje tako, kakor si želim!«

»Ali za nekim ciljem!«

Hanuš bi bil že rad molčal in le posli in brezobzirno je dejal: »Seveda za ciljem, samo da je ta cilj tesno zvezan z mojim življenjem. Nosim ga v sebi in z menoj izgine.«

»Jaz sem morda tudi pozitivist,« je zasukal Ivan pogovor, »pa bi vendar rad gotovo vedel, ali je bog, ali ni boga, in mislim, da vendar nekaj čaka po smrti.«

»No, to ste slab pozitivist,« se je Hanuš sedaj zares zasmeljal. »To pravzaprav niste pozitivist. Vidite, to so tudi sanje! Človeku ni treba nič vpraševati, resnično, jaz nikoli ne začutim take potrebe. Živim in delam.«

»Vi tedaj mislite, da je poglavitno, da človek živi pravilno in dela za blagor ljudstva?« In zamišljen je Ivan pristavil resno: »Da, to je glavno. Toda v takem trenutku, kakor sedaj, ko je umrl Kvapih, nas vendar to sili, da se vprašamo, čemu je to življenje! Za blagor človeštva, to je morda premalo. Jaz bi rad še nekaj, kaj globljeja.«

»No,« je rekel Hanuš, zopet se smehljaje in nehotično Ivana popolnoma odbiti, »zame je i ta blagor človeštva preširok pojem. Ne morem reči, da živim baš za blagor človeštva. Tu sem, da živim, kakor mi je določeno, kakor me moja narava k temu navaža. Nikakor ne maram biti sentimentalen.« In je umolknil, naznanjajoč, češ, da bi bilo dobro, ne več govoriti o tem.

Ali Hanuš se je zdel Ivanu tako točen, odločen v svojih odgovorih, da je koprneče upiral oči v njegov obraz, pričakujoč, ali izve še kaj več, ali zadovolji svoje dvome.

»Kaj ne,« je govoril, »to je menda dognano, da je svet nastal po razvoju: planetarni sistem iz meglenih mas, nekako tako kakor so nam to kazali v fiziškem kabinetu pri razlagi Laplaceove teorije? Človek je morda tudi nastal v takem razvoju iz najnedovršenejših prvin. Toda čemu je baš človek — kakšen je njegov cilj in kaj pride po človeku?«

»Vam je torej do tega?« je dejal Hanuš malo ironiško. »Ko boste čital Spencerja«, je nadaljeval mirno, »ali kakega podobnega pisatelja, boste izvedel, kako se ves naš svet, ko doseže popolno harmonijo v svojem razvoju, ko bo tu popolno soglasje vsega z vsem, kako se razvije v kaos in iz kaosa nastane nov svet potom evolucije. In tako bo šlo dalje in dalje. En svet, ena vesoljnost zapade, druga nastane. In sedaj priznate, ali more človek imeti po zdravi pameti kak tak cilj v mislih? Kakšno tako daljno harmonijo? Tu je dosti kar živeti.«

Potem nista več govorila. Ko sta prišla na postajo, je Ivan opozarjal Hanuša, naj poleti gotovo pride v Rokytko. »Vam bom še pisal.«

Videlo se je, da si je Hanuš Ivana pridobil. V marsičem — in Ivan je bil tekom teh malo dni, katere je Hanuš preživel v Pragi, zadel ob razna vprašanja — je Hanuš kazal tako posebno, tako različno mnenje od ljudi, s katerimi

se je Ivan doslej stikal, da se ga je oprjel kakor novo najdenega človeka, dasi ga je že poznal iz Kraljevega Gradca. Toda sedaj je bil to ves drugi Hanuš! Njegovi odločni, časih celo brezobzirni odgovori so Ivanu imponirali. Vselej se ni strinjal z njimi, a vselej je premišljal, kako je to, da se more izražati tako trdno, s tako sigurnostjo.

Na postaji sta se oba spomnila Kvapila. »Vidite,« je rekel Hanuš, »nisem se nadejal, da prvič pridem na tak slučaj v Prago. In pravimate, moralo bi človeku vendar le na misel priti, spomniti se bi moral, kje je on — Ladislav, kaj se je zgodilo z njim! Toda zgodilo se je — leži pod zemljo. Več ne bo videl nekdanjega doma.«

Ivan ni čutil v tem hipu toliko, kakor Hanuš pod strogo svojo zunanostjo. Ivan se je oprjel priložnosti in dejal:

»In vam se nikdar, res nikdar ne toži po domu?«

Hanuš bi se bil rad premagal, pa se je trpko nasmehnil.

»No, pozdravite poleti tam naše kraje,« je izpregovoril žalostno. »Namesto mene in njega jih pozdravite! In ako pojedete na Olsane, pozdravite časih in njegov grobi!«

Pa sta si stisnila roke srčno. Hanuš je vstopil v voz in se odpeljal.

(Dalje prih.)

K. JURMAN OPTIK IN ŠPECIALIST Selenburgova ulica

Optični zavod z električnim obratom. — Aparati, poljska kukala, daljnogledi.
Za prvovrstno tehniko se jamči. — Popravila se izvršujejo v lastni delavnici.

zavzela dvoumno stališče ter prikravala njih liberalno tendenco (»liberalcev sploh ni bilo med kandidati« — »Prim. List« 12. julija 1913), dasi je priznala »Gorica« 22. julija 1913, št. 57 »dejstvo, da je stara liberalna stranka stopila že znova na površje«.

z ozirom na to, da se vsled tega prikri-
vanja, vsled te nedoslednosti in dvoumnosti širi
in vkoreninjanja med ljudstvom polovičarstvo
ter pozvrača zmeda pojmov in načel;

10. z ozirom na to, da je vaš list žaljivo
pisal o goriškem nadškofu, kakor da bi pri Mon-
tovi zadevi, ki je cerkvena ustanova, zahteval
stvari, ki se ne strinjajo z vestjo drugih in za-
govarjal reči, kakor so mu nekateri gospodje
risali na steno (»Prim. List« 8. julija 1913, št. 27,
b) — ter se je celo (cerkveni oblasti) gro-
zilo: »Če hočete merodajni faktorji pošteni mir,
tadaj naj ukrenejo, kar potrebno, sicer zgrabi-
mo za kopje in udarimo, da napravimo sami red
tam, kjer bi morali drugi zanj skrbeti« (»Prim.
List« 25. julija 1913, št. 30);

z ozirom na vse te omenjene prestopke in
pogreške je podpisani cerkveni nadzorovalni
zbor (Consilium Vigilantie), svest si svoje
dolžnosti in odgovornosti, ki mu jo je naložila
Sveča stolica, v svoji zadnji seji sklenil, črtati
»Gorico« in »Primorski List« z vrst katoliškega
časopisa, ki jih ima nadzorovati cerkvena
oblast. — Za danes podajamo čitateljem ta za-
nimivi odlok v zabavo. Kar je o njem povedati,
pa poverno prihodnjič.

Stažersko.

— Požar. Iz Hrastnika nam poročajo: V
torek popoldne se je vžgal kozolec trgovca L.
Meketa ter je pogorel do tal. Kozolec je bil
obložen s poljskimi pridelki in je bil zavarovan.
Sreča je pač bila, da ni bilo vetra. Požarna
bramba iz Hrastnika je bila takoj na licu mesta,
tudi sosedne požarne brambore kakor iz Dol ter
požarna bramba iz kemične tovarne so takoj
prihitele s svojimi brizgalkami. Le požrtvoval-
nemu delu ognjegascv in prebivalstva se je
zahvaliti, da se je ogenj omejil samo na ta ob-
jekt. Sumijo, da je zažgal iz ne previdnosti kdo,
ki je šel mimo kozolca in zagnal tlečo cigareto
ali kaj podobnega proč.

— Sovinizer. V Mariboru so otvorili v so-
boto novi državni most čez Dravo. Graški »Ar-
beiterwille« piše o tem: Otvoritev državnega
mosta v Mariboru so porabili nemški nacionalci
za to, da so pokazali izredna patriotska ču-
stva. Mariborčanom je prinesla otvoritev tudi
malo obsedno stanje in sicer le za to, ker so se
bali nemški nacionalci, da jih ne prekosijo slo-
venski nacionalci v patriotizmu. Za to je bilo
pripravljeno v Mariboru vse za krvavo kopel.
Nad 100 orožnikov iz vseh delov Stažerske je
bilo pripravljenih v domobranski vojašnici in
v neki gostilni. Šele v nedeljo zjutraj so odšli
orožniki iz Maribora na svoja mesta. — Iz Ma-
ribora pa ima »Arbeiterwille« naslednji dopis:
»Otvoritev državnega mosta 23. avgusta je
bila za nemškonacionalne fanatike prilika, da so
prevračali kozolce. Ob petih popoldne je bil
otvorjen most za splošni promet in na tisoče
ljudi je šlo čez most. Naenkrat smo zaslišali
živje vpitje: »Znače proč! Ali niste brali pre-
povedi?« In fino oblečeni gospodje so prišli
mladega moža, ga vlekli semintje in ga psovali.
Eden teh pilherjev je prijel mladeniča za vrat,
mu strgal kravato in poteptal kravatno iglo,
ki je bila baje slovenski znak. Razjarjena žen-
ska v elegantni obleki se je pa zlasti odlikovala
v tem, da je hujkala proti napadenemu mla-
deniču. In ti naj bodo pripadniki »nemškega
Edelvolka«? Fej!

Koroško.

— Nesreče na manevru. V Beljak je dospelo
v torek več vojakov, ki so se ponesrečili na
vojaški vaji po Zg. Koroškem. En Bosnjak in
en topničar sta padla baje raz neko pečino in
sta obležala mrtva, kot invalid se je vrnil po-
ročnik lovskega bataljona 8. Iz Möllbrücke je
prispeel enoletni prostovoljec medicinec. Trčil

je v njega vojak-kolesar in ga s puško težko
ranil na desnem očesu. Prostovoljec se je od-
peljal na kliniko v Gradec. V pondeljek pa so
pripeljali v Beljak nekega kmeta. Vozil je vo-
jaško prtljago. Med potjo ga je sunil vojaški
konj v trebuh in ga smrtno nevarno poškodo-
val.

— Zastrupila se je v Celovcu 20letna de-
kla Urša Košutnikova. Pila je lizol. Odpeljali
so jo v brezupnem stanju v bolnišnico. Vzrok
samomora ni znan.

Goriško.

— Slovenska državna gimnazija v Gorici.
V nedeljo je dospel v Gorico cesarski odlok, ki
zaukazuje ustanovitev popolne humanistične
gimnazije s slovenskim učnim jezikom ter realne
gimnazije z italijanskim in realne gimnazije z
nemškim učnim jezikom. Stara gimnazija z
nemškim učnim jezikom izumrje v sedmih letih
in na njeno mesto stopi slovenska ter italijan-
ska in nemška realna gimnazija. Slovenska gi-
mnazija bo štela letos 4 razrede in se sukce-
sivno izpopolni. Imela bo potem poleg ravnatelja
14 definitivnih profesorjev. Razredi bodo
nameščeni v starem gimnazijskem poslopju v
Šolski ulici. Učni jezik bo za vse predmete sko-
ziškoz slovenski, a preskrbljeno je, da se di-
jaki temeljito priučijo tudi drugim modernim je-
zikom.

— Smrtna nezgoda. Iz Nabrežine poročajo:
Dne 26. t. m. je bil povožen 22 mesecev stari
fantič Filip Čermelj. Otrok je bil na cesti, po
kateri je pripeljal od žgálnice apna težko oblo-
žen voz z apnom. Voz je šel otroku čez tre-
buh. Otrok je bil na mestu mrtev.

— Rezervisti se vračajo. 26. t. m. je pripe-
ljal vlak z vojniki, ki se vračajo v domovino,
skozi Nabrežino, kjer je stal 25 minut. Moštvo
je bilo tako izstradano, da je z veliko slastjo
jedlo suh kruh, ki mu ga je tukajšnje prebival-
stvo podarilo. Izstradani rezervisti, to je tudi
učinek Berchtoldove politike.

Zadnje vesti.

NEMCI PRI STRUEGKHU.

Dunaj. 28. Nemški poslanci Bachmann,
Knirsch, Krützner, Pachner, Roller, Schreiner in
Wolf so bili včeraj pri ministrskem predsedni-
ku in so mu naznanili na konferenci v Homu-
tovu sklenjene zahteve, ki obsegajo: 1. Popolno
varstvo enakopravnosti in nemških naci-
onalnih interesov pri sestavi proračuna in pri
sprejemanju uradnikov in slug za deželo. 2. Ure-
ditev vprašanja učiteljskih plač. 3. Volilna re-
forma še ne sme izvršiti, dokler se definitivno
ne rešijo narodnopolitična vprašanja. (To je im-
pertinenca). 4. Izvesti se ne smejo nobeni ukre-
pi, ki naj bi povzročili uveljavljenje deželno-
zboreske volilne reforme. 5. Kadar se zakonito
reši vprašanje volilne reforme, se morajo vpo-
števati vse nemške želje, zlasti glede sestave
četrtle kurije. 6. Preiskave zaradi narodne ome-
jitve se morajo izvesti do konca. 7. Za namest-
nika mora biti poklican nepristranski upravni
uradnik. Deputacija se je pritožila zaradi kon-
fiskacijske prakse na Češkem. Naznanila je
grofu Stürgkhu Langenhanovo resolucijo o za-
nanji politiki in zahtevala, da se vzame pri ure-
ditvi gospodarskega razmerja v balkanskih
držav obzir na interese nemškega dela Češke.
Naposled so izjavili, da poidejo v državnem
zboru v najostrejšo opozicijo, če vlada ne iz-
polni nemudoma teh zahtev. Stürgkh je izjavil,
da vlada v bližnji dobi ne namerava nobenih
dalekosežnih ukrepov in da ostane pri vseh
akcijah narodnopolitičnega značaja v trajnem
stiku z zastopniki obeh narodov. Glede na vo-
lilno reformo je dejal, da je vlada že večkrat
izjavila, da je ne misli oktroirati. Konferenca je
trajala od 4. popoldne do polu 9. zvečer. Ofi-
cielno poročilo ni izdano. Splošni vtisk je ta,
da so se nasprotja oblažila. (Kdo pa je prič-
koval kaj drugega? Saj nemški nacionalci sami
niso verjeli v svojo hrabrost, medtem, ko je
Stürgkh gotovo prepričan, da je bil največji
junak, kadar je najbolj retiriral.)

NOVOMEŠKA POROTA.

Novo Mesto, 27. Pri porotnem sodišču je
bil Matej Ovničak (?) zaradi uboja obsojen na
sedem let težke ječe. Ubil je svojo ženo.

ODRIN OSTANE TURŠKI.

Peterburg, 28. Tukaj je do najvišjih inštan-
sklenjena stvar, da se zaradi Odrina ne prične
nobena diplomatska akcija, zlasti ker nimajo
zavezniki Rusije nobenega posebnega nagne-
nja za to. V merodajnih ruskih krogih se vse
bolj utrjuje prepričanje, da je za ruske interese
bolje, če ostane Odrin v turški posesti, kakor
če bi Bolgari obnovili trdnjavo in tako večno
ugroževali Carigrad in s tem ruske življenske
interese.

SRBSKA DEMOBILIZACIJA.

Belgrad, 28. Armadni glavni stan se razpu-
sti. Rezervisti ter vojniki prvega in drugega
poziva vseh čet, ki so se vrnile v svoje kraje,
so bili včeraj odpušteni. Pričakuje se, da bo
dembilizacija v desetih dneh popolnoma izvr-
šena.

ANEKSIJA.

Belgrad, 28. Čim bo definitivno določena
srbsko-črnogorska meja, bo s kraljevskim uka-
zom izrečena aneksija osvojenih krajev.

MEHIKO IN AMERIKA.

Berlin, 28. Šef generalnega štaba Zedinje-
nih držav generalmajor Wood je bil cesarja
Viljema osebno povabljen na letošnje nemške
cesarske manevre. Vabilo je odklonil, ker za-
radu napetosti, ki obstoja med Mehiko in Ame-
riko, ne more za dlje časa zapustiti Zedinjenih
držav.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo na
tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je
odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila spre-
jema lekarna G. Piccoli, Ljubljana.

Kdor ljubi dobro kavo,

rabi kot pridatek »pravi zagrebški
:Frank« z kavinim mlinčkom. —
Kdor ga še ne vporablja, pogreša
najboljše.

emp 45/25 642

Okrajna bolniška bla- gajna v Ljubljani.

Pisarna: Gosposka ulica št. 12, pritličje, levo
(poslopje banke »Slavije«). Uradne ure so
od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in
praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Zajec Ivan splošno zdravljenje	—	1—3	Franciška ul. št. 2, II. nadst.
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21	—	Dunajska cesta št. 6, pritličje
Dr. Robida Ian splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmatinova ul. št. 3, pritličje
Dr. Ipavic Benjamin splošno zdravljenje	10—12	—	Mestni trg št. 3, I. nadstropje
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bolezni	10—12	2—3	Franciška ul. št. 4, pritličje
Dr. Demšar Jernej kožne in spolne bolezni	10—12	5—6	Prešernova ulica št. 3, III. nadst.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se mo-
rajo zglasti v pisarno bolniške blagajne, da se
jim izstavi nakaznico, za zdravnika (bolniško zglas-
nico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih
slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član
vam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne po-
vrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdrav-
nika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati
s blagajniški pisarno. Ob nedeljah in praznikih se
ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico
je treba nakaznice. Bolniščnina se izplačuje vsako
soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od
8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je
obračati do načelnika blagajne.

Načelnstvo.

Ivan Jax in sin Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

„SLAVIJA“

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najstopleje
pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za
preskrbljenost za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čist dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so ne-
izpeditivne in nezapadle. Gmota podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in oša-
msovitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond nad K 58 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življen-
skega oddelka K 2.733.740 70 Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 123.257.695 77. Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštine prosto

Peter Kozina & Ko.

dr. z o. z.

Tovarna čevljev v Trziču na Gorenškem
(najmodernejše podjetje monarhije)

Varstvena znamka.

otvori meseca septembra lastno
prodajalno

v Ljubljani Breg 20

(v Cojzovi hiši)

na debelo in drobno. - Tovarniške cene.

Pozor!

Ker so vžigalice jugoslovansko socialno demokratične stranke že pošlje priporočila se v marljivo odjemanje vžigalice „Arbeiterwille“.
Naroča se jih pri upravi „ZARJE“ v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporočila svoje bogato zalogo manufakturnega blaga, vedno svežega špecerijskega blaga kakor tudi otroških oblek, delavskih oblek, šrajc, ovratnikov, čevljev itd.

po najnižji ceni.

Vabi se torej cenjene člane, da vse svoje potrebščine nabavljajo v svojem lastnem podjetju. Član lahko postane vsakdo, kateri plača pristopnino in delež v obrokih do 40 kron.

Načelstvo.

Žepni koledar

za slovenske delavce in prometne uslužbence izide vsako leto v založbi „ZARJE“.

Za letnik 1914. naj se organizacije že sedaj naroče, da ga dobe pravočasno. — Cena mu bo kakor vsako leto K 1.—.

Naroča se pri upravi Zarje v Ljubljani.

Občno konsumno društvo v Idriji

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

**Glavna prodajalna v lastni hiši.
Tri filijalke.**

Valjčni mlin na lastnem posestvu v Podroteji pri Idriji.

Istotam še dve lastni hiši, gozd in dva travnika. Ima nad 670 članov ter nad pol milijona letnega prometa. Vljudo vabi sl. občinstvo mesta Idrije in okolice na pristop. V svojih prodajalnah prodaja za svoje člane vsake vrste manufakturnega, špecerijskega in drugega blaga po stalnih cenah.

Toči pristna vina in žganja, kupljena naravnost iz vinorodnih krajev.

Društvo sprejema od članov tudi hranilne vloge ter jih obrestuje po

5%

NAŠI ZAPISKI

Socialistična revija.

Izide na leto dvanajst števk.

Cena:

Za Avstro-ogrsko za vse leto 5 K. — Za Nemčijo 5'80 K, za ostale države 6'40 K. — Za organizirane delavce in dijake 3'60 K. Celi letniki leta 1910., 1911., in 1912. po 2'50 K.

Posamezna številka po 42 vinarjev.

Naročnina se pošilja upravi „Naših Zapiskov“ v Gorici.

ŽENSKI LIST

glasilo socialističnega ženstva

Urednica: Alojzija Štebi v Ljubljani.

Izhaja v Ljubljani po enkrat na mesec. Stane na leto 1'20 K. — Posamezna številka 10 vin.

Naroča se pri upravi: Ženski list v Ljubljani.

Priporočamo delavstvu sledeče knjige in brošure, ki jih ima v zalogi založba „Zarje“ v Ljubljani.

Pripovedni spisi:

Etbin Kristan: Francka in drugi. Cena 50 vin.
S. Machar: Magdalena. Preložil dr. Anton Dermota. Cena 2 K.
Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom. I. del. Cena 2'60 K.
Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom. II. del. Cena 2 K.
P. Mihalek: Iz nižnj življenja. Cena 1 K.
M. Gorkij: Mati. Cena 4 K.
E. Zola: Rim. Prevel Etbin Kristan.

Znanstveni spisi:

Dr. Drag. Lončar: Politično življenje Slovencev.
Dr. Drag. Lončar: Dr. Janez Bleiweis in njegova doba. Cena 1 K.
Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik. Cena 80 vin.
Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega življenja. Cena 40 vin.
Abditus: Občinski socializem.

Agitacijska izdajanja:

— Vojna in socialna demokracija. Cena 30 vin.
— Program socialne demokracije v Avstriji. Cena 6 vin.
— Vun z enako volilno pravico. Cena 4 v.
— Zvišanje duhovniških plač. Cena 10 v.
Etbin Kristan: Primož Trubar in slovensko ljudstvo. Cena 8 vin.
Liberatus: V dobi klerikalizma. Cena 40 v.
— Razprava VII rednega zbora jugoslovanske soc. dem. stranke. Cena 60 vin.
Oto Bauer: Narodni ali razredni boj. Cena 6 vin.
— Lurška pravljica. Cena 50 vin.
Ljudski oder: Moderni razvoj. Troje predavanj soc. poslancev. Cena 40 vin.

Knjižica časopisa „Naprej“.

Ant. Kristan: Socializem. I. zvezek. Druga izdaja. Cena 20 vin.
Ant. Kristan: Socialna demokracija in kmetsko ljudstvo. Cena 10 vin.
Ant. Kristan: Zakaj smo socialisti? Cena 14 vin.
K. Marx in Fr. Engels: Komunistični manifest. Cena 40 vin.
L. Wurmund: Katoliško svetovno nizanje in svobodna znanost. Cena 70 vin.
Karl Kautsky: Kdo uničuje prolvzvanje v malem. Cena 30 vin.
Karl Kautsky: Kapitalistični razred. Cena 30 vin.
Karl Kautsky: Proletariat. Cena 30 v.
Karl Kautsky: Razredni boj. Cena 40 v.
Karl Kautsky: Država bodočnosti. Cena 50 vin.
Etbin Kristan: Nevarni socializem. Cena 30 vin.
Etbin Kristan: Strahovi. Cena 30 vin.
Anton Kristan: O konsumnih društvih. Cena 20 vin.
E. Kristan: Narodno vprašanje in Slovenci. Cena 30 vin.

Koledarji:

Zepni koledar za leto 1913. Cena 1 K.
Družinski koledar za leto 1913. Cena 1 K.
Zadružni koledar za leto 1913. Cena 30 vin.
V zalogi so tudi še letniki 1912, 1911, 1910 in starejši.

Naši Zapiski.

Dobe se po 2 K kompletni: 1908, 1909, 1910, 1911, 1912.

„Zarja“:

retniki za leto 1911/12, 1912/13, vezana po 14 kron.

Naročila in pisma je naslavljalati na **Založbo „Zarje“ v Ljubljani.**